

NORGES HØYESTERETT

Den 31. mai 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-1004-A, (sak nr. 2017/2032), sivil sak, anke over dom,

Haldor Toftaker

Arnhild Dørum Jacobsen

Geir Sparling Jacobsen

Audun Vognild

Per Henrik Vognild

(advokat Ivar Chr. Andersskog – til prøve)

mot

Gjevilvassveien SA v/styrets leder

(advokat John Egil Bergem)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Kst. dommer **Sverdrup**: Saken gjelder gyldigheten av et årsmøtevedtak i et samvirkeforetak. Spørsmålet er om årsmøtet kan sette til side en bruksordning for vei som er fastsatt av jordskifteretten.
- (2) Gjevilvassveiene er en fellesbetegnelse på flere veistrekninger som fører til Gjevilvassdalen i Oppdal kommune. Veiene har i lang tid blitt forvaltet av et veilag som ble omdannet til samvirkeforetaket Gjevilvassveien SA i 2013. Setereiere og skogeiere i dalen som er bruksberettiget til veinettet, er medlemmer i foretaket. I alt dreier det seg om 115 bruksberettigede eiendommer.
- (3) Veinettet er også benyttet av andre, særlig hytteeiere og besøkende til Gjevilvasshytta, som er en turistforeningshytte. Ved innkjøringene sør og øst i dalen er det satt opp bom hvor de som passerer betaler for enkeltturer og årskort. Om vinteren er det lagt til rette for parkering ved Osen og ved Grøtsetra. Fra parkeringen kjøres det opp skiløype på veitraseen innover mot Gjevilvasshytta.
- (4) Etter at behovet for vinteradkomst økte fra rundt 1980–1990-tallet, har det vært uenighet blant de bruksberettigede om hvilke veier som skulle brøytes. En del grunneiere reiste krav om å få brøyte veien slik at de kunne kjøre med bil og traktor inn til sine

eiendommer også om vinteren. Det gjaldt først og fremst strekningen på rundt 8 kilometer langs Gjevilvatnet fra Osen til Gjevilvasshytta. Et flertall av medlemmene i veilaget ønsket imidlertid skiløype på denne veitraseen, blant annet fordi dette ga inntekter til veilaget gjennom bomplasseringer og parkering.

- (5) Spørsmålet om vinterbrøyting skulle tillates ble brakt inn for Sør-Trøndelag jordskifterett i 2013 med krav om bruksordning etter jordskifteloven (1979) § 2 og rettsutgreiing etter § 88a. Samtlige 115 medlemmer i samvirkeforetaket var parter i saken. Gjevilvassveien SA var opprinnelig part, men trådte senere ut av saken ettersom foretaket verken var grunneier eller bruksberettiget, jf. jordskifteloven § 5.
- (6) Jordskifteretten vedtok 7. november 2014 en bruksordning som gikk ut på at medlemmene for egen kostnad kunne brøyte de veistrekningene som Gjevilvassveien SA selv ikke brøyttet. Jordskifteretten la til grunn at det ikke var uklarheter ved selve veiretten til partene, slik at det ikke var nødvendig med rettsutgreiing.
- (7) Jordskifterettens avgjørelse ble anket til lagmannsretten av 62 parter. Lagmannsretten fremmet anken, men kjennelsen ble påanket til Høyesterett. Ved Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 7. august 2015 ble anken til lagmannsretten avvist, idet ankeutvalget mente jordskifteoverretten var rette ankeinstans. Jordskifterettens avgjørelse ble med det rettskraftig.
- (8) I vintersesongen 2015–2016 ble veien brøyttet i tråd med den bruksordningen som jordskifteretten hadde fastsatt. Før neste vintersesong avholdt Gjevilvassveien SA et ekstraordinært årsmøte 5. oktober 2016, hvor det med 47 mot 18 stemmer ble besluttet at brøyting skulle skje i henhold til tidligere vedtatt praksis. Vedtaket lød:

"Veilaget betrakter Jordskifterettens dom som en 'nullitet'.

Veilaget drives ihht samvirkeoven, godkjente vedtekter og årsmøtevedtak. Brøyting skjer i henhold til tidligere vedtatt praksis, det vil si at søknad om brøyting må godkjennes av styret.

Forslag til bruksordning:

- **Veilaget beslutter at veiene utenfor bommene ved Osen og ved Trånnåbakksetra ikke skal brøytes vinterstid og stenger vegene med låst bom.**
  - **Dersom enkeltmedlemmer bryter sperringen og starter brøyting, vil dette bli stanset og anmeldt til politiet.**
  - **Det arbeides for å få preparert løype etter vegen kommende vinter**
  - **Praksis med stenging og åpning om våren blir som før jordskifterettens vedtak."**
- (9) Oppdal kommunestyre fattet 14. desember 2016 vedtak om å ekspropriere rett til å anlegge skiløype i Gjevilvassdalen. Vedtaket er senere stadfestet av Fylkesmannen. Den videre behandlingen av ekspropriasjonssaken er stilt i bero i påvente av resultatet i denne saken.
  - (10) Fem av de bruksberettigede som ønsket vinterbrøyting av veiene til sine eiendommer, reiste søksmål om gyldigheten av årsmøtevedtaket. Sør-Trøndelag tingrett avsa 16. januar 2017 dom med slik domsslutning:

"1. Gjevilvassveien SA frifinnes.

2. Sakskostnader tilkjennes ikke."

- (11) Tingretten kom til at saken skulle ha vært avvist av jordskifteretten og ført for de vanlige domstoler. Når den likevel ble behandlet, måtte det lede til at jordskifterettens avgjørelse var en nullitet. Retten fant videre at samvirkeforetakets vedtak lå innenfor foretakets formål.
- (12) Tingrettens dom ble anket videre til lagmannsretten. Frostating lagmannsrett avsa dom 22. september 2017 med slik domsslutning:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. Hver av partene dekker egne sakskostnader for lagmannsretten."**
- (13) En samlet lagmannsrett la til grunn at jordskifterettens avgjørelse var gyldig mellom de 115 bruksrettshaverne. Retten delte seg i spørsmålet om bruksordningen var bindende for samvirkeforetaket. Flertallet kom til at vedtaket lå innenfor samvirkeforetakets formål, og ikke representerte en urimelig krenkelse av mindretallets interesser. Lagmannsrettens mindretall mente at årsmøtevedtaket var ugyldig. Mindretallet la avgjørende vekt på den rettskraftige jordskifteavgjørelsen som ga rett til vinterbrøytet vei, og viste også til at bruksretten til veien dannet en avgjørende ramme for foretakets virksomhet.
- (14) Fire av de fem partene som fremmet anken for lagmannsretten, har anket til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen. Det er lagt frem skriftlig erklæring fra fire parter. Ankemotparten godtar at de ankende parter oppfyller de alminnelige vilkår for søksmål etter tvisteloven § 1-3, og har frafalt anførselen om at rettens kompetanse er begrenset til spørsmål som kan prøves etter samvirkeoven § 56. Videre er anførselen om at jordskifterettens avgjørelse må anses som en nullitet, frafalt. Bortsett fra dette, står saken i samme stilling som for de tidligere retter.
- (15) De ankende parter, *Haldor Toftaker mfl.*, har i korte trekk anført:
- (16) Jordskifterettens avgjørelse er bindende for det enkelte medlem i samvirkeforetaket. Dette dreier seg om realservitutter i et tingsrettslig sameie, hvor partene har et pliktig medlemskap. Det er ikke en sammenslutning hvor medlemmene fritt kan gå inn og ut etter en vurdering av for eksempel økonomisk risiko. Lagmannsrettens mindretall har foretatt en riktig vurdering av hvilken kompetanse årsmøtet i samvirkeforetaket har til å sette begrensninger på utnyttelsen av veiretten. Det sentrale er at samvirkeforetaket utleder sin rett fra de enkelte medlemmer, og veirettens innhold, herunder jordskifterettens bruksordensregler, danner rammen for foretakets virksomhet.
- (17) Vedtaket som ble gjort av samvirkeforetaket, er dessuten i strid med servituttens innhold, da vedtaket nekter den enkelte rettighetshaver å bruke sin veirett i store deler av året, jf. servituttloven § 2. Driva-skjønnet, som fastsatte erstatning som følge av regulering av Gjevilvatnet, forutsatte at eiendommene skulle ha helårsvei som erstatning for de ulemper som fulgte av vassdragsreguleringen.
- (18) Vedtaket i det ekstraordinære årsmøtet om å nekte vinterbrøyting av veien er også i strid med mindretallsvernet i samvirkeoven § 55. Veilaget skal drifte og forvalte veiene i

dalen. En avgjørelse om å nekte brøyting av veien ligger utenfor det samvirkeforetaket etter vedtektene kan fatte vedtak om.

- (19) Jordskifterettens vedtak har avledet rettskraft overfor samvirkeforetaket, jf. tvisteloven § 19-15.
- (20) Haldor Toftaker mfl. har lagt ned slik påstand:
- "1. **Gjevilvassveien SA sitt årsmøtevedtak av 05.10.2016 erklæres ugyldig overfor de rettighetshavere som ønsker å brøyte på egen bekostning.**
  2. **Gjevilvassveien SA dømmes til å betale sakens omkostninger for alle instanser.**
- (21) Ankemotparten, *Gjevilvassveien SA v/styrets leder*, har i korte trekk anført:
- (22) Det anføres ikke at avgjørelsen fra jordskifteretten er en nullitet, og det aksepteres at avgjørelsen har rettskraft. Men rettskraften rekker ikke lenger enn avgjørelsen fra jordskifteretten rekker. Den har ikke avledet rettskraft. Samvirkeforetaket har kompetanse til å endre avgjørelsen i medhold av lagets vedtekter. Foretakets vedtak må derfor respekteres så langt avgjørelsen ligger innenfor foreningens kompetanse.
- (23) Veilagets formål er å stå for forvaltning og vedlikehold av veiene i Gjevilvassdalen. Vedtaket om å nekte vinterbrøyting av veien ligger innenfor det laget har kompetanse til å avgjøre. De bruksberettigedes veirett omfatter ikke spesifikt rett til vintervei, og det er også mulig for setereierne å benytte snøscooter til sine eiendommer. Skogsdriften i området er liten.
- (24) Det gjøres videre gjeldende at årsmøtets vedtak om å nekte vinterbrøyting av veien, ikke er i strid med reglene om mindretallsvern i samvirkeoven § 55.
- (25) Gjevilvassveien SA v/styrets leder har lagt ned slik påstand:
- "1. **Anken forkastes.**
  2. **Gjevilvassveien SA tilkjennes saksomkostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett.**
- (26) *Mitt syn på saken*
- (27) Spørsmålet er om samvirkeforetaket som består av 115 medlemmer, gjennom flertallsvedtak kan sette til side den bruksordningen som jordskifteretten har fastlagt for de samme 115 medlemmene. Bruksordningen gikk som nevnt ut på at medlemmene hadde rett til å vinterbrøyte veiene til sine eiendommer, mens samvirkeforetaket vedtok forbud mot brøyting på noen veier slik at det fortsatt kunne kjøres opp skiløype der.
- (28) Med samvirkeforetak menes blant annet "ei samanslutning som har til hovudformål å fremje dei økonomiske interessene til medlemmane", jf. samvirkeoven § 1 andre ledd. Samvirkeforetaket er et eget rettssubjekt hvor det enkelte medlemmet har begrenset ansvar, jf. samvirkeoven § 3. Regler som gir rett til utmelding av samvirkeforetaket, finnes i samvirkeoven § 22. I Gjevilvassveien SA er det bare "setereiere og skogeiere i Gjevilvassdalen som har Gjevilvassveien som naturlig adkomst til sine

landbrukseiendommer", som kan bli medlem ifølge vedtektene. Det er ingen rett til utmelding av samvirkeforetaket, jf. vedtektene § 12.

- (29) Samvirkeforetaket var ikke part i jordskifterettens avgjørelse, og avgjørelsen er derfor ikke bindende for foretaket etter regelen om rettskraft i tvisteloven § 19-15 første ledd første punktum. Heller ikke bestemmelsen om avledet rettskraft i andre punktum tar sikte på tilfeller som det foreliggende. Jordskifterettens avgjørelse er derfor ikke rettskraftig avgjort overfor samvirkeforetaket.
- (30) Det er ikke omtvistet at de 115 medlemmene av samvirkeforetaket har rett til å bruke veiene i Gjevilvassdalen. Medlemmene har en ideell andel i bruksretten, slik at den ligger i sambruk mellom de 115 eiendommene.
- (31) Jeg ser først på om bruksretten omfatter rett til å kjøre bil til eiendommene om vinteren. Spørsmålet har betydning både for jordskifterettens og for samvirkeforetakets kompetanse.
- (32) Det har vært seterdrift i dalen fra 1600-tallet. Veibyggingen startet opp i 1864. Etter hvert vokste det frem flere veilag som hadde ansvar for vedlikehold og drift av veiene. På slutten av 1950-tallet ble disse veilagene slått sammen til et felles veilag som fikk navnet Gjevilvassveiene.
- (33) Der det ikke finnes noe dokumentert stiftelsesgrunnlag vil bruksrettens nærmere innhold måtte fastlegges både med grunnlag i tidligere bruksutøvelse og behovet for tidsmessig tilpasning, jf. blant annet Rt-2015-120 avsnitt 27. Prinsippet om at bruksretten utvikles i takt med endrede samfunnsforhold – etter "tida og tilhøva" – er nedfelt både i servituttløven § 2 og i sameieløven § 3, og illustreres godt ved en rekke dommer, blant annet i Rt-1924-583 og Rt-1937-355, som begge gjelder veirett.
- (34) Tidligere brukte skogeierne veien over isen på Gjevilvatnet når de vinterstid tok ut tømmer. Men etter at Driva-vassdraget ble regulert på 1970-tallet, var det ikke lenger mulig å frakte tømmeret over isen. Skogeierne mottok ikke erstatning for den tapte veien over vannet, ettersom forutsetningen var at vinterkjøringen av tømmeret heretter skulle skje på land. Eksproprietanten ble i stedet pålagt å gi tilskudd til opprustning av de eksisterende veiene slik at de kunne tåle den nye trafikken.
- (35) En forutsetning om vinterkjøring følger også av forvaltningsplanen for Trollheimen verneområde som dekker deler av Gjevilvassdalen. I planen heter det at all transport i forbindelse med skogsdrift skal foregå på "tele og snødekt mark".
- (36) Etter hvert som seterdriften gikk tilbake, har ny næringsvirksomhet vokst frem – i første rekke utleie av setrene til vinterturister. Behovet for bilkjøring til eiendommene om vinteren er til stede i langt større grad enn før, da leiemarkedet i hovedsak består av leietakere som ønsker bilvei helt frem. Klargjøring, opprydding og vedlikehold av seterhusene i vintersesongen nødvendiggjør også motorisert ferdsel, men her kan det i noen grad benyttes snøscooter som går langs skiløypene.
- (37) Den næringsvirksomheten som i dag drives av setereierne og skogeierne, taler etter mitt syn for at veiretten omfatter rett til ferdsel med bil og traktor også om vinteren. Da behovet for kjøring med bil økte på 1980–1990-tallet og kravet om brøyting ble reist,

oppsto det som nevnt en konflikt mellom et flertall og et mindretall i veilaget, som førte til at brøyting i praksis sjelden ble foretatt. At det i liten grad har vært bilkjøring om vinteren, kan derfor ikke tas til inntekt for at det ikke har vært behov for slik kjøring. Skogsdrift om vinteren forutsetter som nevnt kjøring på veiene, og utleievirksomhet på setrene medfører økt behov for bilkjøring vinterstid.

- (38) Jeg er etter dette kommet til at veiretten til de bruksberettigede skogeierne og setereierne i Gjevilvassdalen omfatter rett til adkomst med bil til eiendommene også i vintersesongen.
- (39) Spørsmålet blir dernest om det lå innenfor jordskifterettens kompetanse å treffe vedtaket om bruksordning som tillot vinterbrøyting i 2014.
- (40) Veirettene ligger som nevnt i et sambruk mellom gårdene, og jordskifteloven § 2 bokstav c nr. 1 gir da i utgangspunktet jordskifteretten hjemmel til å fastsette bruksordning. Jeg er enig med en samlet lagmannsrett i at jordskifteretten ikke mister denne kompetansen utelukkende som følge av at veilaget var organisert som et samvirkeforetak.
- (41) Jordskifteretten fant det klart at medlemmenes veirett også omfatter rett til adkomst med bil vinterstid, og bemerket at dersom det skulle vise seg å være uenighet om dette, kunne kravet om rettsutgreiing etter jordskifteloven § 88a tas opp senere. Retten pekte videre på at setereierne og skogeierne har behov for helårsadkomst i forbindelse med bruk, drift og vedlikehold av sine eiendommer. Når slik adkomst ble nektet, var vilkåret i jordskifteloven § 1 om "utenleige" forhold oppfylt. Retten fant at en bruksordning med rett til brøyting for egen kostnad ikke førte til at noen av medlemmene ville lide tap knyttet til sine eiendommer, jf. den såkalte ikke-tapsgarantien i jordskifteloven § 3 bokstav a. Jordskifteretten kom etter dette til at lovens vilkår for å fastsette bruksordning som tillot vinterbrøyting, var oppfylt.
- (42) Jeg har foran konkludert med at medlemmenes veirett i utgangspunktet omfatter rett til bilkjøring om vinteren, og jeg finner det på denne bakgrunn klart at jordskifteretten hadde hjemmel i jordskifteloven til å fastsette en bruksordning som tillot vinterbrøyting til eiendommene.
- (43) Spørsmålet blir så om samvirkeforetaket har kompetanse til å endre denne avgjørelsen ved å forby brøyting om vinteren.
- (44) Ved årsmøtevedtaket 5. oktober 2016 nedla som nevnt Gjevilvassveien SA et forbud mot vinterbrøyting til fordel for anlegg av skiløype på enkelte veistrekninger. Det gjaldt blant annet på veien utenfor bommen ved Osen.
- (45) Det er på det rene at kjøring med bil og traktor om vinteren i praksis er utelukket det meste av tiden når det er nedlagt et forbud mot brøyting, selv om det skulle være åpnet for dispensasjon. Jeg viser til det som er sagt om seter- og skogeiernes behov for å utøve næringsvirksomhet vinterstid og forutsetningen om vinterkjøring som ligger til grunn for Driva-skjønnet. Når bruken reduseres fra en rett til helårsvei til bilkjøring hovedsakelig i sommerhalvåret, må dette sies å representere et forholdsvis stort inngrep i medlemmenes veirett.

- (46) Spørsmålet er om det finnes hjemmel i lov, avtale eller annet rettsgrunnlag for et slikt inngrep.
- (47) I likhet med lagmannsretten, finner jeg det klart at veirettene ikke er overført til samvirkeforetaket.
- (48) Bruksretten til veien ligger som nevnt i sambruk mellom de 115 eiendommene, og i utgangspunktet kommer da sameieloven analogisk til anvendelse, jf. sameieloven § 1 og Ot.prp. nr. 13 (1964–65) side 29–30. Det er særlig reglene i § 4 som begrenser flertallets rett til å råde over den enkeltes bruksrett, som kan være aktuelle i denne saken. Sameieloven er imidlertid fravikelig; den gjelder bare der ikke annet følger av avtale eller særlige rettsforhold, jf. § 1 andre ledd. Det kan på denne bakgrunn reises spørsmål om organiseringen av veilaget som et samvirkeforetak utelukker anvendelse av sameieloven.
- (49) Veilagets historie går som nevnt langt tilbake i tid, og formålet har hele tiden vært drift og vedlikehold av veinettet. De eldste vedtektene som er tilgjengelige i dag, er fra 1966, og har stått temmelig uforandret frem til 2013. Vedtektene slår fast at de veiberettigede seter- og skogeierne har vedlikeholdsplikt på veiene. Veilagets styre bestemmer når, hvor og på hvilken måte vedlikeholdet skal utføres, mens større reparasjoner og nyanlegg forelegges årsmøtet.
- (50) I 2013 ble som nevnt veilaget omdannet til samvirkeforetak etter at femårsfristen som fulgte av overgangsreglene i samvirkeloven § 163, var utløpt. Omdanningen hadde praktiske årsaker og skyldtes ikke et ønske om omlegging av driften til mer forretningspreget virksomhet. I vedtektene § 3 med overskriften "Formål" heter det i første ledd at "[v]eilagets formål er drift og vedlikehold av veiene nevnt i § 2, sørge for tilstrekkelig veistandard på veiene, og om nødvendig foreta opprustning/omlegging av veiene". Et nytt annet ledd ble etter det opplyste føyd til formålsparagrafen i 2016 der det heter at "[f]oretaket har videre til formål å fremme medlemmenes økonomiske interesser gjennom deres deltagelse i virksomheten. Samvirkeforetaket kan også involvere seg i aktiviteter som genererer framtidige inntekter til veilaget". Denne tilføyelsen til formålsbestemmelsen i 2016 var ikke foranlediget av noe ønske om utvidelse av formålet ut over "drift og vedlikehold" av veien. Formålsparagrafen må etter dette forstås slik at samvirkeforetakets formål fortsatt er drift og vedlikehold av veien. I tilknytning til denne driften kan det drives økonomisk virksomhet som genererer inntekter, blant annet i form av innkreving av bompenger.
- (51) Samvirkeloven og vedtektene regulerer dermed i utgangspunktet rettsforholdet mellom bruksrettshaverne innenfor området "drift og vedlikehold" av veien, mens det tingsrettslige forholdet mellom bruksrettshaverne for øvrig, faller inn under sameielovens regler.
- (52) Ved tilslutning til samvirkeforetaket har de enkelte medlemmene overlatt avgjørelsesmyndigheten som gjelder drift og vedlikehold av veinettet, til foretakets styre og årsmøte. Innenfor dette området kan flertallet binde mindretallet, og det kan fattes vedtak basert på interesseavveininger mellom medlemmenes ulike behov, så sant man er innenfor mindretallsvernet i samvirkeloven § 55. Det ligger også innenfor samvirkeforetakets formål å regulere ferdselen dersom dette har saklig sammenheng med drift og vedlikehold av veianlegget. Samvirkeforetaket kan for eksempel bestemme

stenging av veistreknings for kortere eller lengre tid i forbindelse med reparasjon og nyanlegg av veiene, sml. også vedtektene § 10.

- (53) De fleste medlemmene i veilaget ønsker som nevnt å beholde anlegg av skiløype på veien, da det ga inntekter ved bompassering fra skiturister. Det er noe uvisst hvor store inntekter som genereres; i vintersesongen 2015/2016, hvor veien ble brøytet, sank samvirkeforetakets bominntekter om vinteren med rundt 60 000 kroner. Lagmannsrettens flertall fant at en slik interesseavveining lå innenfor samvirkeforetakets formål. Jeg er uenig i dette. Et forbud mot vinterbrøyting til fordel for anlegg av skiløype slik at adkomsten til eiendommene blir stengt for bilkjøring om vinteren, faller etter mitt syn utenfor formålet om "drift og vedlikehold" av veiene.
- (54) Anlegg av preparerte skiløyper på veitraseen innebærer at veien som fører frem til bruksområdene, benyttes til noe annet enn adkomst for de bruksberettigede. Veiretten ligger som nevnt til eiendommene, og veirettens formål er å sikre ferdsel til og fra områdene som eies av de bruksberettigede. Vedtektenes formål om "drift og vedlikehold av veiene" må forstås i lys av dette. Mer permanent bruk av veitraseen til andre formål enn adkomst, faller derfor utenfor formålet om "drift" av veien. Det er uten betydning om denne alternative bruken av veitraseen genererer inntekter til veilaget som er større enn det næringsmessige tapet til dem som mister retten til bilkjøring om vinteren.
- (55) Jeg er etter dette kommet til at samvirkeforetakets vedtekter ikke gir foretaket kompetanse til å forby vinterbrøyting til fordel for anlegg av skiløype på veitraseen. En slik kompetanse kan etter mitt syn bare gis foretaket ved enstemmighet, som kan forstås slik at medlemmene har gitt avkall på den rettsbeskyttelsen som følger av sameieloven.
- (56) Etter sameieloven § 4 første ledd kan flertallet fatte vedtak om styring og utnytting "i samsvar med det sameigetingen er etla eller skikka til". Hva dette innebærer, er nærmere konkretisert i andre og tredje ledd. Veinettet i Gjevilvassdalen er som nevnt beregnet på adkomst til eiendommene, og forbudet mot vinterbrøyting reduserer i praksis veiretten fra helårsvei til bilkjøring i sommerhalvåret. Flertallsvedtaket som stenger for bruk av veien vinterstid, hindrer etter mitt syn utnytting av veiretten i samsvar med det den "er etla eller skikka til" på en slik måte at det strider mot § 4. Denne paragrafen setter en yttergrense for hvilken kompetanse som kan overlates til samvirkeforetaket gjennom vedtektene. Noe annet kan gjelde der vedtektene er fastsatt ved enstemmige vedtak, der dette kan tolkes slik at den enkelte har gitt avkall på retten til bilkjøring vinterstid. En slik situasjon foreligger imidlertid ikke i vår sak.
- (57) Veiloven regulerer vedlikehold mv. av private veier i §§ 54 og 55, men gir heller ingen hjemmel for det flertallsvedtaket som er truffet her.
- (58) Konklusjonen blir etter dette at årsmøtevedtaket 5. oktober 2016 i Gjevilvassveien SA er ugyldig.
- (59) De ankende parter, Haldor Toftaker mfl., har krevd dekket sakskostnader for alle instanser. Saken har reist uavklarte rettslige spørsmål som det har vært god grunn til å få prøvd. Jeg finner derfor at det foreligger tungtveiende grunner som gjør det rimelig å fritta ankemotparten for erstatningsansvar for alle instanser, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.
- (60) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Det ekstraordinære årsmøtevedtaket 5. oktober 2016 i Gjevilvassveien SA er ugyldig.
  2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.
- (61) Dommer **Ringnes**: Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende, men med en noe annen begrunnelse.
- (62) Problemstillingen i saken er om vedtaket som det ekstraordinære årsmøtet i Gjevilvassveien SA traff 5. oktober 2016, er ugyldig. Denne vurderingen må etter mitt syn ta utgangspunkt i de regler som gjelder for ugyldiggjøring av vedtak i samvirkeforetak.
- (63) Etter samvirkeloven § 56 kan et vedtak kjennes ugyldig hvis det "er blitt til på ulovleg vis eller elles er i strid med lova eller vedtektene for foretaket." Bestemmelsen angir hvem som har søksmålskompetanse til å anlegge slikt søksmål, men regulerer ikke uttømmende adgangen til å anlegge søksmål om gyldigheten av årsmøtevedtak, jf. Rt-2015-613 avsnitt 21, som omhandler det tilsvarende spørsmål etter aksjeloven § 5-22. Et ugyldighetssøksmål mot årsmøtevedtak er heller ikke begrenset til de ugyldighetsgrunnene som fremgår av § 56, jf. forarbeidene til samvirkeloven, Ot.prp. nr. 21 (2006–2007) side 281, hvor det fremgår at et vedtak kan kjennes ugyldig hvis det er i strid med andre lovregler enn samvirkeloven, eller med forvaltningsvedtak eller avtaler foretaket har inngått.
- (64) Det avgjørende spørsmålet i saken er om årsmøtet i Gjevilvassveien SA hadde materiell kompetanse til å avskjære de ankende parter fra å benytte Gjevilvassveien til næringskjøring om vinteren. Før jeg kommer til dette, skal jeg kommentere to problemstillinger, som er knyttet til forholdet mellom jordskifterettens avgjørelse og beslutningsmyndigheten som samvirkeloven legger til årsmøtet.
- (65) Jeg er enig med førstvoterende i at jordskifteretten hadde kompetanse til å treffe vedtak om bruksordning, jf. jordskifteloven 1979 § 2 første ledd bokstav c nummer 1 og § 34 a. Denne rettskraftige avgjørelsen er bindende for medlemmene, som var parter i jordskiftesaken, og den regulerte *det sameierettslige forholdet mellom dem*.
- (66) Spørsmålet er om avgjørelsen også er *bindende for samvirkeforetaket*. Slik binding kan tenkes å foreligge på to grunnlag; prosessuelt, etter rettskraftreglene, og selskapsrettslig, ved at jordskifterettens avgjørelse begrenser årsmøtets beslutningskompetanse etter samvirkeloven og vedtektene.
- (67) Jeg er enig med førstvoterende i at jordskifterettens avgjørelse ikke har *avledet positiv rettskraftvirkning* for samvirkeforetaket etter tvisteloven § 19-15 jf. jordskifteloven 1979 § 97.
- (68) Regelen om avledet rettskraft tar særlig sikte på tilfeller av partssuksesjon og representasjonsforhold, se Skoghøy, Tvisteløsning 3. utgave, side 1116 følgende.

Situasjonen i saken her omfattes ikke av disse tilfellene, fordi samvirkeforetaket ikke hadde fått overdratt medlemmenes veiretter og det heller ikke foreligger et relevant representasjonsforhold. Etter min oppfatning kan heller ikke ordlyden i § 19-15 første ledd andre punktum gi støtte for avledet rettskraft for samvirkeforetaket. Vilkåret er at en avgjørelse er "bindende for andre som på grunn av sitt forhold til parten ville være bundet av en tilsvarende avtale om tvistegjenstanden". En avtale mellom medlemmene om bruksordning er imidlertid ikke bindende for foretaket, så lenge foretaket ikke er part i avtalen. Dersom et medlem stemmer for et vedtak som er i konflikt med avtalen, kan det være et avtalebrudd, men vedtaket er ikke av den grunn ugyldig. Situasjonen er for så vidt parallell til aksjeselskapets stilling i relasjon til avtaler mellom aksjeeierne.

- (69) Jeg går etter dette over til spørsmålet om jordskifterettens vedtak har selskapsrettslig virkning for samvirkeforetaket. Spørsmålet her er – som nevnt – om jordskifterettens avgjørelse begrenser årsmøtets myndighet til å treffe vedtak som ligger innenfor samvirkeoven og vedtektene.
- (70) Det selskapsrettslige forholdet mellom foretaket og medlemmene er fastlagt gjennom samvirkeoven og vedtektene. Den øverste myndigheten til å treffe vedtak som er bindende for medlemmene, er årsmøtet, jf. samvirkeoven § 35. Årsmøtet avgjør de saker som etter lov eller vedtekter hører under dets myndighet, se § 41 andre ledd.
- (71) I någjeldende jordskiftelov følger det av § 3-10 andre ledd at *jordskifteretten kan endre vedtektene* i eksisterende lag. Når laget er organisert som foretak, ligger denne myndigheten ellers hos foretakets øverste myndighet etter selskapslovgivningen. Bestemmelsen er altså et eksempel på at jordskifteretten er tillagt en selskapsrettslig kompetanse. Tatt på ordet, innebærer dette at jordskifteretten kan treffe avgjørelse som ellers ville krevd kvalifisert flertall av de avgitte stemmene i årsmøtet, jf. samvirkeoven § 54 andre ledd.
- (72) Det er imidlertid uklart hvor langt kompetansen etter § 3-10 rekker når laget er organisert som samvirkeforetak. Det er videre antatt at jordskifteretten ikke hadde denne myndigheten etter den tidligere jordskifteloven, se Bjerva med flere, kommentarutgave til jordskifteloven (2016), side 82–83. For løsningen i saken her er det ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette.
- (73) Vår sak gjelder ikke vedtektsendring, og jordskifterettens kompetanse i denne forbindelse kaster derfor lite lys over spørsmålet om jordskifteretten gjennom en bruksordning kan legge begrensninger på årsmøtets beslutningskompetanse innenfor loven og vedtektene. Derimot er det av interesse at det ved revisjonen av jordskifteloven i 1998 ble lagt til grunn at jordskifteretten ikke kan fravike selskapslovgivningens bestemmelser når det etableres lag som organiseres etter disse lovene. Jeg viser her til Justisdepartementets uttalelse inntatt i Ot.prp. nr. 57 (1997–1998) kapittel 26.1, hvor det heter:

"Jordskifteretten har blant annet kompetanse til å pålegge forskjellige former for brukssamarbeid mellom eiendommer, jf. jordskifteloven § 2 bokstav c og e og § 34, jf. § 35. Disse bestemmelsene regulerer ikke hvordan samarbeidet skal reguleres rettslig. Etter vårt syn er det åpenbart at de nevnte bestemmelsene i jordskifteloven ikke kan tolkes slik at de gir hjemmel for å fravike for eksempel aksjeloven eller selskapslovens regler.

...

Videre er det vanskelig å se noe grunnlag for at jordskifteloven generelt går foran selskapsloven i kraft av *lex specialis-prinsippet*."

- (74) Det som her er sagt, tilsier etter mitt syn at et vedtak om bruksordning ikke kan innskrenke årsmøtets kompetanse etter samvirkeoven og vedtektene. I et samvirkeforetak er det styret og årsmøtet som treffer beslutningene som angår foretakets oppgaver og medlemmenes rettigheter og plikter i egenskap av deltakere.
- (75) Problemstillingen er derfor om vedtaket om å "annullere" jordskifterettens avgjørelse *lå innenfor vedtektenes formålsbestemmelse*. Det er denne som danner den ytre ramme for hva som kan besluttes i foretaket.
- (76) Jeg kan i det vesentlige slutte meg til førstvoterendes vurdering av hvilke beføyelser som med rimelighet kan sies å ligge innenfor vedtektenes bestemmelse om "drift og vedlikehold". Jeg er videre enig i hennes vurdering av veirettens innhold.
- (77) Etter mitt syn står det helt sentralt at Gjevilvassveien SA er et *driftsselskap*. Foretaket er ikke innehaver av veirettighetene, og årsmøtet hadde derfor ikke rettslig adgang til å legge begrensninger på de ankende parter veiretter utover de tiltak som førstvoterende har redegjort for. Et vedtak om vinterstenging ville krevd en overdragelses- eller forvaltningsavtale med medlemmene, i tillegg til en endring av formålsbestemmelsen.
- (78) Jeg finner videre grunn til å fremheve at bruksordningen ga tydelige føringer for hvilke rammer som gjaldt for årsmøtets beslutningskompetanse. Således var formålet med bruksordningen ikke å regulere ordinær drift og vedlikehold av veiene, men å sikre at de ankende parter kunne *utøve sine rettigheter*. Den gjaldt, som nevnt, det sameierettslige forholdet mellom medlemmene og ikke deres rettsposisjon som deltakere i samvirkeforetaket. Jordskifterettens vedtak tok utgangspunkt i at retten til vinteradkomst ikke var bestridt eller tvilsom. Retten baserte seg på en riktig rettslig forståelse av veirettens innhold, jf. sameieloven § 3 første ledd og servituttloven § 2 andre ledd og på en avveining av medlemmenes motstridende interesser, for å ivareta ikke-taps garantien i jordskifteloven § 3 bokstav a. Jordskifteretten operasjonaliserte medlemmenes veirettigheter, og alle medlemmene var bundet av den rettskraftige avgjørelsen.
- (79) Det er etter mitt syn ikke tvilsomt at årsmøtets vedtak, i lys av det jeg nå har sagt, må kjennes ugyldig.
- (80) Jeg tilføyer at mye tilsier, etter mitt syn, at vedtaket også er ugyldig etter reglene om myndighetsmisbruk, jf. samvirkeoven § 55. Med det resultat jeg er kommet til, er det imidlertid ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette.
- (81) Dommer **Noer**: Jeg har kommet til samme resultat som førstvoterende, men har en annen begrunnelse, som heller ikke er i samsvar med annenvoterende sitt syn.
- (82) Jeg finner det ikke nødvendig å ta stilling til spørsmålet om vedtektene for Gjevilvassveien SA åpner for å stenge veien om vinteren. Dette spørsmålet avhenger av om de ankende parter har en *veirett* som gir dem krav på å få brøyte om vinteren. Slik jeg forstår førstvoterende, bygger hennes syn på at de ankende parter har en slik veirett, og at vedtektene til Gjevilvassveien SA da ikke gir foreningen rett til å sette opp bom på veien vinterstid.

- (83) Spørsmålet om innholdet i veiretten har ikke vært behandlet hverken av jordskifteretten i den første saken, eller av tingretten eller lagmannsretten i saken her. Jordskifteretten la uten videre til grunn at veiretten også omfattet rett til å brøyte veien, og viste til at det ikke var tvist om dette siden "ferdsel på vinters tid aksepteres i form av snøscooter, og at brøyting og derved ferdsel vinterstid kan tillates etter søknad", jf. jordskifterettens avgjørelse side 23. For tingretten og lagmannsretten dreide saken seg i hovedsak om andre forhold. Spørsmålet er lite opplyst for Høyesterett.
- (84) Jeg finner for min del ikke at det er tilstrekkelig grunnlag for å konkludere på dette punktet. Slik jeg ser det, er det ikke opplagt at de ankende parter har rett til å kreve vinteråpen vei. Strekningen har så vidt jeg forstår det bare blitt brøytet i sesongen 2015–2016 i løpet av de siste 40 årene. Delvis skyldes det at veilaget ikke har tillatt brøyting. Men heller ikke før dette var veien åpen for vanlig biltrafikk om vinteren.
- (85) Driva-skjønnetts pålegg til utbyggerne om istandsetting av veien, skyldtes først og fremst at grunneierne skulle kunne føre tømmer ut av dalen, slik de tidligere hadde fraktet det over isen på Gjevilvatnet. Dette behovet er et ganske annet enn det som nå er hovedbegrunnelsen for ønsket om vinteråpen vei. Selv om veiretter utvikles med "tida og tilhøva", er det ikke gitt at bruksrett til en fjellvei som så å si alltid bare har vært åpen om sommeren, i dag gir rett til vinterbrøyting for å legge forholdene til rette for biltrafikk og hytteutleie. Hvorvidt brøyting i dag er nødvendig av hensyn til tømmerdrift i dalen, er lite belyst. I følge flertallet i lagmannsretten dreier det seg stort sett om vedhogst, der mangel på vintervei ikke gir store økonomiske utslag.
- (86) Når jeg likevel har kommet til samme resultat som førstvoterende, skyldes det at de bruksberettigede etter mitt syn er bundet av jordskifterettens bruksordningsvedtak. Jeg er her enig med førstvoterende i at jordskifteretten hadde kompetanse til å fastsette en bruksordning for samvirkeforetaket. Jeg finner imidlertid grunn til å føye til at jeg også er enig med lagmannsretten, som presiserer at det kan oppstå vanskelige avgrensninger når jordskifteretten avgjør spørsmål som også ligger under et samvirkeforetaks kompetanse. Dette tilsier varsomhet fra jordskifterettens side i slike saker.
- (87) Spørsmålet om vedtaket på det ekstraordinære årsmøtet er gyldig, må avgjøres etter samvirkeloven kapittel 5. Etter loven § 55 er et vedtak ugyldig dersom det må anses som "Misbruk av mynde". Paragrafen lyder slik:
- "Årsmøtet kan ikkje gjere noko vedtak som er skikka til å gi visse medlemmar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre medlemmar eller foretaket."**
- (88) Bestemmelsen er en generalklausul satt til vern for mindretallets interesser, jf. tilsvarende bestemmelser blant annet i allmennaksjeloven og aksjeloven § 5-21.
- (89) Alle de 115 bruksrettshaverne var som nevnt parter i jordskiftesaken. Det er ikke lenger anført at jordskifterettens avgjørelse led av slike grove feil at man må se bort fra den som en nullitet.
- (90) Bruksordningsvedtak kan være mer eller mindre varige og med mer eller mindre åpning for justering underveis. Bruksordningsvedtaket i denne saken kan vanskelig forstås annerledes enn at det var ment som en varig ordning. En endring forutsetter da at vilkårene for ny behandling av saken er oppfylt, jf. sperrefristen på 10 år i ny

jordskiftelov § 3-37 og reglene om gjenåpning i § 8-14.

- (91) Bakgrunnen for at bruksordningen fastsatt av Sør-Trøndelag jordskifterett ble endelig, er spesiell. Avgjørelsen om å fremme saken ble ikke satt til forhånds påanke, og anke ble seinere inngitt overfor feil ankeinstans. Avgjørelsen ble dermed endelig uten at flertallet i samvirkeforetaket – som ønsker vinterstengt vei – fikk prøvd saken for en ankeinstans.
- (92) Det er forståelig at bruksrettshaverne følte frustrasjon på grunn av dette. Det er likevel ikke tvilsomt at jordskifterettens bruksordning nå er rettskraftig og bindende for dem. Og dersom samvirkeforetaket tenkes borte, er det ikke tvil om at bruksrettshaverne ikke kunne ha satt ordningen til side ved et flertallsvedtak. De kunne da etter mitt syn heller ikke sette bruksordningen til side ved vedtak i samvirkeforetaket, uten å komme i strid med mindretallets interesser etter § 55.
- (93) På denne bakgrunn har også jeg kommet til at årsmøtevedtaket er ugyldig, og at ankende parter må gis medhold.
- (94) Dommer **Berglund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Ringnes.
- (95) Dommer **Tønder:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, kst. dommer Sverdrup.
- (96) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Det ekstraordinære årsmøtevedtaket 5. oktober 2016 i Gjevilvassveien SA er ugyldig.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Riktig utskrift bekreftes: